

Novi podatki o pojavljanju rjave lipovke (*Oxycarenus lavaterae*) (Heteroptera: Lygaeidae) v Sloveniji

NEW RECORDS OF LIME SEED BUG (*OXYCARENUS LAVATERAE*) (HETEROPTERA: LYGAEIDAE) IN SLOVENIA

Jernej POLAJNAR, Nacionalni inštitut za biologijo, Večna pot 111, SI-1000 Ljubljana, Slovenija; e-mail: jernej.polajnar@nib.si
Tomi TRILAR, Prirodoslovni muzej Slovenije, Prešernova 20, pp. 290, SI-1001 Ljubljana, Slovenija; e-mail: ttrilar@pms-lj.si

Rjava lipovka (*Oxycarenus lavaterae* (Fabricius, 1787)) je rastlinojedi polkriclec iz družine gozdnih tekačev (Lygaeidae), ki se prehranjuje z rastlinskim sokom lipovk in slezenovk. Znana je predvsem po velikih gručah, v katere se združujejo osebkki med prezimovanjem in letnim mirovanjem in ki jih je razmeroma lahko opaziti ter prepoznati. Njen prvotni areal je zahodni Mediteran, pojavlja pa se tudi na Arabskem polotoku in v podsaharski Afriki do njenega skrajnega juga (Péricart 2001). V srednji Evropi jo vnašajo ljudje z uvažanjem parkovnih rastlin, kot možen vzrok pojavljanja na tem ozemlju pa se navaja tudi globalno segrevanje (Rabitsch 2008). Od sredine devetdesetih let prejšnjega stoletja opažajo stalne populacije v različnih državah srednje in vzhodne Evrope, predvsem na zasajenih lipovcih (*Tilia cordata*), glede na podatke iz 19. stoletja pa domnevajo, da je vse ozemlje južno od Alp del prvotnega areala vrste (Rabitsch 2008).

Podatkov o pojavljanju te vrste v Sloveniji je malo. Najstarejši dokumentiran podatek je iz leta 1886 v bližini Gorice, v novejšem času pa je dokumentiranih opažanj šest, v letih 1987, 1992, 1995, 2000, 2003 in 2004, na Obali, v Novi Gorici, Ljubljani ter na Ljubljanskem barju pri Logu (Gogala & Gogala 1989, Gogala 2007).

V tem prispevku k do sedaj dokumentiranim dodajava tri nove najdbe. V letih 2001, 2007 in 2008 sva opazovala rjave lipovke na drevesnih deblih v različnih delih Ljubljane in v Pomurju. V vseh primerih je šlo za zasajena parkovna drevesa iz rodu lip (*Tilia* sp.). Dne 3. aprila 2001 se je več

gruč zadrževalo na lipah ob šolskem igrišču v Veržeju v severovzhodni Sloveniji (WM59). Pozimi med letoma 2007 in 2008 sva opazovala rjave lipovke med prezimovanjem na dveh lokalitetah v Ljubljani (obe VM60). Dne 24. decembra 2007 se je več gruč zadrževalo na lipah ob Poti spominov in tovarništva med Fužinami in Golovcem. Večinoma so jih sestavljali odrasli osebkki pa tudi posamezni osebkki v zadnjem stadiju ličinke z vidnimi zasnovami za krila. Mesec dni kasneje, 27. januarja 2008, je bila kolonija prezimujočih odraslih osebkov vidna na deblih lip, zasajenih ob Neubergerjevi ulici v Župančičevi jami v Ljubljani.

Najdbe potrjujejo domnevo, da je populacija rjave lipovke na ozemlju Slovenije ustaljena, a sodeč po redkosti najdb majhna. Vrsta v Sloveniji dosega severni rob izvornega areala, kjer so nizke temperature pomemben omejujoči dejavnik. Podatek iz Pomurja je prvi znani podatek za severovzhodno Slovenijo in za zdaj še ni znano, ali se je vrsta v Pomurje razširila iz centralne Slovenije, ali iz Hrvaške, kjer je prav tako stalnica (Matošević 2004), ali iz madžarskega dela Panonske nižine. Zadnje je malo verjetno, saj obstaja za Madžarsko le en podatek iz leta 1994 (Rabitsch 2008).

Zahvala

Zahvaljujemo se dr. Andreju Gogali iz Prirodoslovnega muzeja Slovenije za posredovano literaturo in nasvete.

Viri

- Gogala A. & Gogala M. (1989): True Bugs of Slovenia (Insecta: Heteroptera). Biol. vestn. 37: 11-44.
- Gogala A. (2007): Heteroptera of Slovenia, IV: Pentatomomorpha I. Annales, Ser. hist. nat. 17(1): 61-92.
- Matošević D. (2004): Štetni kukci drvenastih biljnih vrsta zelenila Zagreba. Rad. Šumar. inst. 39(1): 37-50.
- Péricart, J. (2001): Lygaeidae Schilling, 1829. In: Aukema B. & Rieger C. (Eds.), Catalogue of the Heteroptera of the Palaearctic Region. Vol. 4. Netherlands Entomological Society, Amsterdam, pp. 35-220.
- Rabitsch, W. (2008): Alien True Bugs of Europe (Insecta: Hemiptera: Heteroptera). Zootaxa 1827: 1-44.

Slika 1. Gruča rjavih lipovk v Župančičevi jami v Ljubljani. Foto: Tomi Trilar.

Figure 1. A group of Lime Seed Bugs in Župančičeva jama, Ljubljana. Photo: Tomi Trilar.

Slika 2. Lokalitete starih in novih najdb v Sloveniji. Prazni krogeci: stari podatki; poln krogec: nov podatek; prazen krogec s piko: novi in stari podatki.

Figure 2. Old and recent records in Slovenia. Empty circles: old records; full circle: new record; empty circle with dot: old and recent records.

